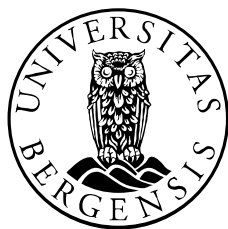

Fakultetenes
ph.d.-utdanningsmeldinger 2019

UNIVERSITETET I BERGEN

UNIVERSITETET I BERGEN

Det humanistiske fakultet

PH.D.-UTDANNINGSMELDINGEN 2019

Ph.d.-utdanningsmelding 2019 – Det humanistiske fakultet

OPPFØLGING AV FAKULTETETS PRORITERINGER FOR PH.D.-UTDANNINGEN

Forskerutdanningen er en viktig forskningsstrategisk ressurs og en integrert del av fakultetets strategiske satsninger. Fakultetets Forsknings- og forskerutdanningsutvalg (FFU) drøfter jevnlig problemstillinger knyttet til fakultetets forskerutdanning.

Også i 2019 har det vært sterkt søkelys på forskerutdanningen, ikke minst som resultat av at fakultetet har fått sitt eget ph.d.-program. Programbeskrivelsen ble godkjent i fakultetsstyret i desember 2018, og endelig opprettet gjennom vedtak i universitetsstyret den 11. april 2019. Fakultetet benyttet anledningen til å programfeste flere tiltak med det formål å styrke kvaliteten på forskerutdanningen. Det er for eksempel innført karakterkrav på master for den som tas opp på programmet, det er gjort endringer i opplæringsdelens sammensetning som gjør det nødvendig å opprette nye kurs i vitenskapsteori og etikk, og det er innført et tilbud om mesterklasse/sluttseminar for alle kandidater. I etterkant er det også lagt ned stor innsats for å få ph.d.-programmet på plass, i form av nye felles rutiner og retningslinjer, og gjennom de lokale ph.d.-utdanningsmeldingene gis det inntrykk av at det arbeides godt med implementering av det nye programmet på lokalt nivå. Oppretting av et eget programstyre for ph.d.-programmet og utforming av et mandat for styret har også vært en del av denne prosessen. Programstyret har samme sammensetning som fakultetets Forsknings- og forskerutdanningsutvalg (FFU), og i tillegg har KMD observatørstatus i styret.

Flere arbeidsgrupper har i løpet av det siste året vært i virksomhet for å styrke kvaliteten på forskerutdanningen ved HF. En arbeidsgruppe har utarbeidet retningslinjer for avhandlingens format, for tema og nivå for prøveforelesning, for sluttseminar, samt egne HF-maler for søknadsskjema ved opptak til organisert forskerutdanning og for standard avtale ved opptak. En annen arbeidsgruppe har evaluert opplæringsdelen og lagt frem en rapport (Koppenrapporten) med forslag til hvordan opplæringsdelen kan styrkes. Denne rapporten vil bli fulgt opp av fakultetet i 2020. En tredje arbeidsgruppe har i tett samarbeid med Stip-hf (Stipendiatutvalget ved Det humanistiske fakultet), sett nærmere på hvordan pliktarbeidet praktiseres ved de ulike grunnenhetene, og jobbet frem mot en revisjon av fakultetets retningslinjer for pliktarbeid. Sluttresultatet av dette arbeidet vil også komme i 2020.

Som et bidrag til kandidatenes faglige og psykososiale trygghet, og for ha en tettere kontakt med kandidatene på fakultetsnivå, har fakultetet i 2019 bestemt at det skal legges til rette for å arrangere temadager for ph.d.-kandidatene én til to ganger i semesteret. I 2019 ble det organisert en temadag med fokus på kandidatenes psykiske helse.

FORHOLDET MELLOM FAKULTETETS PH.D.-UTDANNING OG FORSKNINGSSATSNINGER

Fakultetet har de siste årene satset strategisk på forskning og forsøkt å styrke ulike forskningsmiljø både i forlengelsen av Humeval, i forbindelse med UiBs Humaniorastrategi og fakultetets egen forskningssatsning. Rekrutteringsstillinger er et viktig virkemiddel i denne satsningen og har inngått som et vesentlig bidrag i forskningssatsningen. Av de hjemlene fakultetet får fra UiB, deles de fleste ut til grunnenhetene som lyser dem ut iht. sine vurderinger om hva som er mest hensiktsmessig. Fakultetet har også disponert noen hjemler som er blitt fordelt etter ulike strategiske hensyn. I 2018 ble 6 hjemler fordelt til ulike miljø

og, siden disse fortsatt er virksomme, bidrar de til å styrke og integrere forbindelsene mellom fakultetets forskningssatsning og forskerutdanning.

HF iverksatte i 2018 en egen forskningssatsing. I verktøykassen for forskningssatsingen inngår blant annet øremerkede rekrutteringsstillinger, både stipendiat- og postdokstillinger. Tildelingene av stipendiatstillinger gjennom denne satsingen fra 2018 er videreført i 2019. Formålet med tildelingen er, for det første å knytte stipendiater til fakultetets strategiske satsningsområder, slik som for eksempel utdanningsforskning og oppfølging av Humeval-evalueringen til Forskningsrådet. For det andre har formålet vært å være et ledd i karriereutviklingen for unge forskertalenter som har behov for veiledererfaring. I tillegg til dette har fakultetet tradisjon for å øremerke stipendiatstillinger til strategisk prioriterte BOA-prosjekter som ERC, TMS Starting Grant programmet og SFF programmet.

Hovedansvaret for å følge opp kandidatene i fakultetets forskerutdanning ligger på grunnenhetene, og innenfor rammene av universitetets sentrale handlingsplan har disse stor frihet til å definere sine egne prioriteringer. Vi ser at stipendiatene i all hovedsak knyttes enten til prosjekter, til forskerskoler eller til forskergrupper. Fakultetet ser at det er viktig å støtte grunnenhetene i å sikre at det fins gode alternativer for alle stipendiater i ph.d.-programmet, slik at de innlemmes på en god måte i aktive forskningsmiljø.

Ved **IF** får kandidatene tilbud om forskeropplæring i regi av én av to forskerskoler (Forskerskolen i lingvistikk og filologi og Forskerskolen i Litteratur, kultur og estetiske fag), som begge arrangeres i samarbeid med LLE. Flere av IFs stipendiater er også knyttet opp mot prosjekter, som f.eks. LINGCLIM, Nasjonale prøver i engelsk, ReVISION og Aldring i kulturhistorisk perspektiv, eller til forskningsgrupper ved instituttet.

Ved **LLE** er flertallet av stipendiatene som ble ansatt i 2019 knyttet opp mot prosjekter og forskningssatsinger. Stipendiater med finansiering fra UiB er også sentrale i flere forskningsmiljøer, og instituttet arbeider for å integrere dem i aktive forskningsfellesskap og -grupper. Antall stipendiater som benytter seg av forskerskolene er varierende, og grunnenheten antyder at dette er noe å jobbe med fremover.

AHKR praktiserer i hovedsak åpne utlysinger, med tilsetninger basert på individuell kvalitet. Instituttet legger vekt på forskergruppene som det viktigste forum for forskerutdanning, og ønsker av den grunn primært at stipendiatene skal være tilknyttet en forskergruppe. Dette forutsetter at det både finnes relevante forskergrupper for alle stipendiater, og at forskergruppene er innrettet på en slik måte at det muliggjør fremlegging og diskusjon av stipendiatenes avhandlingsarbeid. AHKR satser også sterkt på å være medlem av forskerskoler ved andre universiteter, for å kunne tilby sine kandidater relevante ph.d.-kurs og forskerseminar, og er per 2020 medlem av fire nasjonale og internasjonale forskerskoler.

FoF har de siste årene jobbet målrettet for å heve forskerutdanningen til et godt internasjonalt nivå, for å gjøre det mulig for instituttets doktorander å hevde seg i konkurransen om få vitenskapelige stillinger i et svært internasjonalt marked. For å oppnå dette, ønsker man å knytte kandidatene til sterke, aktive forskergrupper, og instituttets politikk er derfor at stipendiatstillinger enten må lyses ut på prosjekt eller passe inn i en av de etablerte forskningsgruppene på instituttet. FoF peker derfor på en særlig utfordring knyttet til eksternfinansierte prosjekt. I den grad instituttet skal bidra med en egenandel i form av ph.d.-stipendiater, kan dette komme i konflikt med instituttets ønske om å satse på utvalgte forskergrupper.

SKOK arbeider for at kjønnsperspektiver skal innlemmes i opplæringsdelen for ph.d.-er ved UiB, gjennom å arrangere tverrfaglige møtesteder og årlige samlinger (ph.d.-relay) som er åpne for ph.d.-kandidater fra hele UiB. SKOK arrangerer regelmessig egne ph.d.-kurs og har i perioden 2017 – 2019 også ledet den nasjonale forskerskolen for kjønnsforskning. Alle SKOKs stipendiater er tilknyttet forskergruppen ved SKOK («Kjønns- og seksualitetsforskningens grunnlagsproblemer»), og eventuelt også andre grupper eller klynger med felles forskningsinteresser. SKOKs stipendiater er også tilknyttet den nasjonale forskerskolen for kjønnsforskning, og gjennom denne den internasjonale forskerskolen InterGender, der SKOK er representert i arbeidsgruppen og i styret.

SVT vurderer sammenhengen mellom forskningssatsingene ved senteret og ph.d.-utdanningen som god. Flere av stipendiatene arbeider på forskningsprosjekter ved senteret og/eller har prosjekter som er direkte relevante for disse. Noen av kandidatene har prosjekter som i større grad er frittstående, men også disse har aspekter ved seg som ligger nær opp til forskningssatsingene ved senteret. Alle ph.d.-kandidatene er knyttet til forskergruppen ved SVT, og en vellykket integrering av alle ph.d.-kandidatenes prosjekter i forskergruppen er en prioritering ved senteret.

Som vi ser fra de ulike grunnenhetenes rapporter, er forskerutdanningen en høyt prioritert virksomhet, og det er et stort mangfold i måten forskerutdanningen blir drevet på. Fakultetet ønsker i 2020 å videreføre arbeidet med å skaffe oversikt og koordinere forskerutdanningen for å styrke kvaliteten og sikre likebehandling av kandidatene.

OPPTAK, GJENNOMSTRØMMING, DISPUTASER, UNDERKJENNINGER OG FRAFALL – BESKRIVELSE AV SITUASJONEN OG EVENTUELLE TILTAK FOR Å FORBEDRE DISSE PARAMETRENE

Opptak og gjennomstrømming

I 2019 ble det tatt opp 23 nye kandidater til doktorgradsprogrammet ved Det humanistiske fakultet, deriblant 1 offentlig ph.d. Tallet på oppnådde ph.d.-grader var 21, deriblant 4 kvotekandidater. Korrigert for permisjon viser tallene at 10 kandidater leverte på normert tid eller tidligere, mens 1 leverte innen 6 måneder etter normert tid. 3 kandidater leverte mer enn 3 år på overtid. Blant disse var det 1 andre gangs innlevering. 2 ph.d.-avhandlinger ble underkjent i løpet av 2019, og 9 kandidater har trukket seg fra programmet lang tid etter at finansieringsperioden gikk ut. Dette henger sammen med at det er igangsatt nye rutiner for oppfølging av kandidater som har stått lenge i programmet ved flere av grunnenhetene og fakultetet vil ha et økt søkelys på dette i 2020.

Disputaser

Antallet avlagte doktorgrader har ligget stabilt de senere år, med 21 grader i 2019 mot henholdsvis 21 og 20 oppnådde ph.d.-grader i 2017 og 2018. Sett under ett vurderer fakultetet fjorårets gjennomstrømming som normal sammenlignet med tidligere år. Tallene for 2019 viser likevel at bare 22 av 43 kandidater (51%) med oppstart i 2013 hadde disputert seks år etter opptak. Selv om vi blant kandidatene som ikke har levert etter seks år både finner kandidater som fremdeles er i finansiering, som har avhandling til vurdering og som har fullført med disputas, viser dette at det stadig er behov for tiltak for å bedre gjennomstrømmingen i forskerutdanningen ved Det humanistiske fakultet. Det er god dialog med grunnenhetene om dette spørsmålet og enighet om en satsing på dette i 2020.

Fakultetet ønsker et sterkere søkelys på kvalitetssikring og likebehandling på tvers av grunnenhetene. Mye av grunnlaget for dette er lagt i fakultetets ph.d.-program, som gir en formell ramme for å satse videre på rutineutvikling, tett oppfølging og god integrasjon i forskningsmiljøene. Sammen med arbeidet som gjøres i forhold til pliktarbeidet, håper vi at dette skal ha en positiv effekt som på sikt vil gi utslag i de offisielle tallene for forskerutdanningen ved fakultetet.

Fakultetet kommer også i det kommende året til å videreføre et initiativ rettet mot kandidater som har stått lenge i programmet.

NÆRINGS-PH.D. OG OFFENTLIG SEKTOR-PH.D. – BESKRIVELSE AV SITUASJONEN OG EVENTUELLE TILTAK FOR Å ØKE ANTALLET KANDIDATER FINANSIERT GJENNOM DISSE ORDNINGENE

Det humanistiske fakultet har i dag 3 ph.d.-kandidater som er finansiert gjennom Forskningsrådets ordning for offentlig sektor-ph.d. Tilveksten har vært på 1 kandidat per år de siste 3 årene, og foreløpig ligger det an til noe tilsvarende for 2020. Selv om fagmiljøene er svært positive til ordningen og fakultetet legger godt til rette for denne typen samarbeid, opplever man at det er utfordrende å få til dette. Dette skyldes ikke minst at det for offentlig sektor og i kultursektoren, som er de mest aktuelle samarbeidspartnerne for fakultetet når det gjelder denne ordningen, er vanskelig å avsette midler som skal dekke arbeidsgivers egenandel.

VEILEDEROPPLÆRING OG KARRIEREVEILEDNING – BESKRIVELSE AV SITUASJONEN OG PLANLAGTE TILTAK

Veilederopplæring og karriereveiledning er i dag lagt til grunnenhetene. Selv om alle grunnenheter legger til rette for begge deler, varierer det hvor formalisert gjennomføringen er. Noen grunnenheter arrangerer regelmessige veiledersamlinger, mens andre fremhever at forholdene ligger godt til rette for erfaringsutveksling. Noe tilsvarende gjelder for karriereveiledningen, som i noen grad er overlatt til den enkelte veileder, og som ellers legges til den årlige medarbeidersamtalen, uten at det er gitt faste rammer for hvordan den skal gjennomføres og hva den skal inneholde. Fakultetet registrerer likevel en generell økning i grunnenhetenes interesse for å gripe fatt i veilederopplæring og karriereveiledning på en mer strukturert måte.

Fakultetet har ambisjoner om å utvikle tilbud på tvers av grunnenhetene både i veilederopplæring og karriereveiledning i 2020. Når det gjelder veilederopplæringen, skal vi sette i drift e-kurset om er utviklet av FIA, etter at vi har gjort de nødvendige tilpasningene til HF's ph.d.-program. Kurset fokuserer på de formelle sidene ved forskerutdanningen, og fungerer både som en introduksjon for nye veiledere og som en relevant oppdatering for de mer erfarne. Vi ønsker at våre veiledere skal oppdatere seg på aktuell kunnskap rundt doktorgradsveiledning, og kommer til å legge til rette for dette gjennom et åpent arrangement rettet mot alle våre vitenskapelig ansatte. Karriereveiledning vil kunne være en del av veilederoppgaven, og det kan diskuteres hvilken rolle den skal ha i denne settingen. I tillegg planlegger fakultetet å organisere en temadag knyttet til karriereveiledning i samarbeid med Stip-hf.

INTERNASJONALISERING – BESKRIVELSE AV SITUASJONEN OG PLANLAGTE TILTAK FOR Å ØKE INTERNASJONALE OPPHOLD FOR PH.D.-KANDIDATENE

HF's kandidater oppfordres til å skaffe seg internasjonale nettverk og å være aktive internasjonalt, blant annet gjennom deltakelse på internasjonale konferanser, internasjonale opphold eller ved å ha biveileder fra utenlandsk universitet.

Ansvar for at kandidatene gjennomfører internasjonale forskningsopphold ligger ved grunnenhetene i samarbeid mellom veileder, forskningsmiljøet og faglig ledelse.

Det fins økonomiske støtteordninger ved noen grunnenheter, men de fleste melder at kandidatene er avhengige av andre finansieringskilder, som Meltzerfondet eller Erasmus+. Det er svært viktig for å opprettholde internasjonaliseringen av ph.d.-utdanningen at slike støtteordninger er tilgjengelige for våre kandidater.

Når det gjelder rekruttering, er trenden at andelen utenlandske søkere til utlyste stipendiatstillinger er økende, og at kandidatgruppen blir stadig mer internasjonal. I 2019 var 13 av 23 nye kandidater utenlandske statsborgere (57 %). Disse fordeler seg på 10 nasjoner. I 2018 var andelen utenlandske kandidater 15 av 29 (52 %), fordelt på 12 nasjoner, mens den i 2017 var 9 av 21 (43 %), fordelt på 8 nasjoner.

I 2019 var andelen godkjente disputaser gjennomført av utenlandske kandidater 8 av 21 (38 %), fordelt på 7 nasjonaliteter, mens hele 17 av 21 (81%) av de godkjente ph.d.-avhandlingene ble skrevet på et annet språk enn norsk (mot 55 % i 2018 og 43 % i 2017).

ANNET

Samarbeid med Fakultet for kunst, musikk og design (KMD)

Etter ønske fra Forsknings- og innovasjonsavdelingen (FIA) har HF og KMD inngått et samarbeid om utdanningen av vitenskapelige ph.d.-kandidater knyttet til Griegakademiet – Institutt for musikk. Siden KMD ikke har noe eget vitenskapelig ph.d.-program, søker disse kandidatene opptak til og følger det vitenskapelige ph.d.-programmet ved HF. FIA, HF og KMD har i samarbeid utarbeidet et dokument om ansvars- og oppgavefordelingen, samt økonomiske og ressursmessige forhold mellom de to fakultetene. HF er gradsgivende fakultet og har det overordnede faglige og formelle ansvaret, mens den daglige faglige og administrative oppfølgingen av kandidatene skjer ved KMD. KMD har fast observatør i HF's Forsknings- og forskerutdanningsutvalg, og deltar med fast administrativ kontaktperson i administrativt nettverk for forskerutdanningen ved HF. Avtalen skal evalueres årlig, og kan forlenges for et år av gangen.

Samarbeid med Stip-hf

Fakultetet har i 2019 samarbeidet nærmere med Stip-hf enn tidligere år. Samarbeidet har særlig vært knyttet til en revisjon av retningslinjene rundt pliktarbeid, og gjennomføring av en temadag med fokus på psykisk helse. Begge samarbeidene kom i gang med utgangspunkt i initiativer fra Stip-hf, som fakultetet vurderte som verdifulle og derfor ønsket å engasjere seg i. Dette er et samarbeid som fakultetet kommer til å videreføre gjennom faste møter, 1-2 ganger i semesteret, og gjennom administrativ og økonomisk støtte til å gjennomføre regelmessige temadager 1-2 ganger i året.

Ph.d.-utdanningsmelding 2019 – Det medisinske fakultet

1. Oppfølging av fakultetets prioriteringer for ph.d.-utdanningen

Fakultetets prioriteringer for ph.d.-utdanningen er nedfelt i fakultetets [Handlingsplan for forskerutdanning](#). Fakultetets handlingsplan har skissert våre satsningsområder i fem kategorier: 1. rekruttering av forskningstalenter, 2. karriereutvikling, 3. kompetansehevende tiltak innen veiledning av doktorgradskandidater, 4. internasjonalisering og nettverksbygging, og 5. innovasjon. Fakultetets prioriteringer innen dette er omtalt mer i detalj under.

De fleste instituttene gir uttrykk for at forskerutdanningen er et prioritert området av virksomheten. Ett av instituttene opplyser om at de har formulert konkrete tiltak rettet mot forskerutdanning, heriblant rekruttering av eksterntfinansierte ph.d.-kandidater, profilering av ph.d.-kandidater, økning av deres kompetanse og ferdigheter, og styrking av veilederes engasjement og kompetanse.

2. Forholdet mellom fakultetets ph.d.-utdanning og forskningssatsinger

Fakultetet har to sentre for fremragende forskning ved to ulike institutt, som sammen med andre faglige miljøer fungerer stimulerende for forskerutdanningsvirksomheten og dens rekruttering. I 2019 ble det nye forskningssenteret Neuro-SysMed opprettet ved Klinisk institutt 1. Dette forventes også å inngå som en arena for rekruttering og utdanning av ph.d.-kandidater fremover. Flere av instituttene bruker forskergruppene og forskerskoler aktivt i ulike deler av arbeidet med ph.d.-utdanningen.

Flertallet av ph.d.-kandidatene ved fakultetet finansieres gjennom eksterne kilder, da enten gjennom eksterntfinansierte stipendiatstillinger (eks. EU-stipend, NFR-stipend mm), eller gjennom tilsetting i stillinger ved eksterne institusjoner (eks. helseforetakene). Flere institutt nevner rekruttering av kandidater med eksterne finansieringskilder som svært viktig for videre ph.d.-aktivitet i årene fremover. Ett institutt opplever konkurranse fra det private næringsliv som et hinder for god rekruttering av kandidater til stipendiatstillinger.

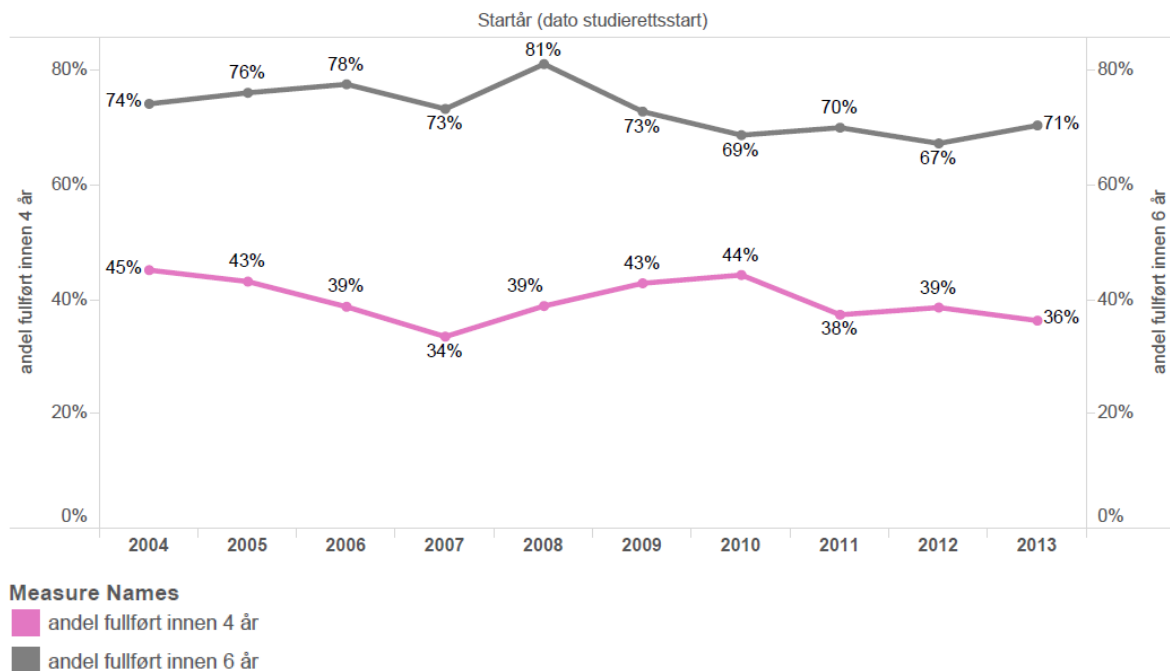
3. Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall - beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

I 2019 tok fakultetet opp 90 nye kandidater, med følgende fordeling: ni ved Institutt for biomedisin, én ved Institutt for klinisk odontologi, 23 ved Klinisk institutt 1, 24 ved Klinisk institutt 2, og 23 ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin. Dette er en nedgang fra 2018 da vi tok opp 115 nye kandidater. Totalt seks kandidater ble skrevet ut i 2019, mot fem kandidater i 2018.

Vi ser at det er variasjoner mellom instituttene når det gjelder gjennomstrømming og oppfølging av kandidater i programmet. Dette henger til dels sammen med instituttenes størrelse og antall kandidater ved hvert institutt.

En oversikt over fullførte kandidater seks år etter oppstart er vist i Figur 1 under.

Fullførte ph.d.-kandidater, fordelt på hvor lang tid de har brukt på å fullføre.

Figur 1: Figuren viser andel kandidater ved Det medisinske fakultet som har fullført ph.d.-graden sin innen hhv. fire og seks år etter opptaksår.

Som figuren over viser har andelen kandidater som fullfører på henholdsvis fire og seks år holdt seg stabil over flere år. Dette er interessant å se i lys av at det i samme periode er innført flere tiltak for bedre gjennomstrømming, blant annet midtveisevaluering (fra 2009) og veilederopplæring (fra 2013). Det bør samtidig bemerkes at figuren over viser bruttotall, som ikke tar høyde for eksempelvis redusert progresjon, sykefravær og foreldrepermisjoner. Dette er spesielt aktuelt for Det medisinske fakultet ettersom vi både har mange ph.d.-kandidater som gjennomfører ph.d.-løpet med 50 % progresjon, hovedsakelig fordi doktorgraden tas i kombinasjon med klinisk sykehusstilling. Videre har fakultetet en høy andel kvinnelige ph.d.-kandidater. Vi vet at kvinner som regel tar lengre foreldrepermisjoner enn menn, og statistisk sett også har høyere sykefravær. Som en konsekvens av at vi kun rapporterer offisielt på bruttotall vil dette medføre at fakultetet trolig slår dårligere ut på gjennomføringstall enn det som reelt sett er tilfellet. Fakultetet står derfor fast ved at slike tall også bør leses sammen med nettotiden for et mer korrekt bilde av den faktiske gjennomstrømmingen.

Fakultetet og instituttene vil fortsatt jobbe med å forbedre gjennomstrømmingen i programmet. Dette gjøres ved flere tiltak, blant annet å stille strengere krav til instituttets oppfølging av forsinkede kandidater, å styrke veileders kompetanse i ulike faser av doktorgradsprosjektet, og gjennom en mer bevisst bruk av midtveisevalueringen.

Totalt disputerte 93 kandidater ved fakultetet, med følgende fordeling: 9 ved Institutt for biomedisin, 5 ved Institutt for klinisk odontologi, 24 ved Klinisk institutt 1, 32 ved Klinisk institutt 2, og 23 ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin. Dette er en økning fra 2018 da 78 disputerte ved fakultetet. Flere institutt kommenterer at de forventer en økning i antall disputaser i 2020.

Fakultetet anser det som positivt at det i 2019 er bedre samsvar mellom opptak og disputaser, da det i flere år på rad har vært langt flere opptak enn gjennomførte disputaser. Dette har medført en betydelig vekst i kandidatporteføljen. Ved årsslutt 2019 hadde fakultetet 558 aktive kandidater, noe som er en nedgang fra 594 i 2018.

Totalt hadde vi fire førstegangsunderkjenning og én annengangsunderkjenning. Etter innføring av ny ph.d.-forskrift har vi også hatt 3 anbefalinger om mindre omarbeidinger.

4. Nærings-ph.d. og Offentlig sektor-ph.d. – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å øke antallet kandidater finansiert gjennom disse ordningene

Fakultetet hadde i 2019 fire aktive nærings-ph.d.-kandidater, hvorav to av disse disputerte i løpet av 2019. Til tross for at fakultetet ennå ikke har et stort erfaringsgrunnlag med ordningen, er fakultetets erfaring med nærings-ph.d. at oppfølgingen av disse kandidatene svært ofte er betydelig mer ressurskrevende enn de øvrige kandidatene. I flere tilfeller ser vi at kandidatene havner i et krysspress mellom arbeidsgiver og veileder/UiB som går utover forskningen.

Fakultetet hadde i 2019 to offentlig sektor-ph.d.-kandidater, hvorav én disputerte i 2019. Fakultetets erfaring med offentlig sektor-ph.d. er for begrenset til å kommentere på denne ordningen.

Fakultetet gjorde i 2019 ingen ekstraordinære rekrutteringstiltak innenfor disse to ordningene, men bruker aktuelle kanaler og nettverk til å rekruttere ph.d.-kandidater. Blant annet brukes fakultetets årlige karrieredag som en kanal for å promotere ordningen til aktuelle bedrifter.

5. Veilederopplæring og karriereveiledning – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak

Fakultetet videreførte i 2019 sitt veilederopplæringstilbud. Fakultetet videreførte sin praksis med at e-kurs for veiledere er obligatorisk for alle veiledere. Kurset må være bestått før interne fagpersoner kan oppnevnes som veileder for nye ph.d.-kandidater. Ved årsslutt 2019 har om lag 240 interne personer fullført kurset.

Årets dagsseminar for ph.d.-veiledere ble som vanlig avholdt på høsten 2019. 35 personer var påmeldt, og like under 40 personer dukket opp til selve dagen. Årets seminar inneholdt som vanlig tematikk innen veiledningspedagogikk med gruppearbeid. I tillegg ble det holdt innlegg om følgende temaer: å designe et gjennomførbart ph.d.-prosjekt, ph.d.-kandidaters psykiske helse, midtveisevalueringer og RETTE. Fakultetet er på generelt grunnlag fornøyd med deltakelsen på seminarene, men ser at veiledergruppen som deltar ikke er så variert som man skulle ønske, med tanke på kjønn, ansiennitet og fagmiljø. Bredere deltakelse på seminarene er noe som fakultetet, gjennom Programutvalg for forskerutdanning, vil arbeide videre med i 2020.

Vi arrangerte også totalt fem veilederseminarer i 2019. Vi ser at veilederseminarene er godt besøkt og at vi her i større grad lykkes å rekruttere andre forskere enn dem som tradisjonelt deltar på dagsseminaret. Fakultetet vil fortsette å arrangere disse kortere veilederseminarene i 2020.

Den årlige karrieredagen ble også gjennomført i 2019. Det er instituttene som i samarbeid står for planleggingen og gjennomføringen av karrieredagen. Både oppmøte og tilbakemeldinger gir inntrykk av at karrieredagen er vedsatt blant ph.d.-kandidatene. Dette er noe som fakultetet vil prioritere også i kommende år.

6. Internasjonalisering – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak for å øke internasjonale opphold for ph.d.-kandidatene

Fakultetet har fortsatt et stort internasjonalt engasjement, og deltar aktivt i de internasjonale nettverkene [NorDoc](#) og [Orpheus](#). I NorDoc-nettverket bidrar fakultetet inn med forskerkurs. Fakultetet oppmuntrer våre kandidater til å ta relevante forskerkurs ved eksterne medlemsinstitusjoner gjennom dette nettverket. I tillegg deltar fakultetet i én fellesgrad ved ett av instituttene (inngått i 2016). Det samme instituttet arbeidet i 2019 med opprettelsen av enda en fellesgrad.

For fakultetet som helhet er andelen internasjonale kandidater (statsborgerskap) omtrent 34 %. Dette tallet har holdt seg stabilt de senere årene. Alle instituttene melder om internasjonal aktivitet blant sine kandidater. Vi ser imidlertid at selv om svært mange kandidater deltar på eksterne kurs og internasjonale konferanser, er andelen ph.d.-kandidater som gjennomfører lengre forskningsopphold i utlandet fortsatt lav. Dette til tross for at fakultetet fra 2018 økte satsene for utenlandsopphold. Tendensen samsvarer med tidligere år. Det er imidlertid viktig å påpeke at det er her forskjeller mellom instituttene. Alle instituttene melder imidlertid om at fortsatt internasjonal aktivitet er noe de vil arbeide for videre, blant annet gjennom god og målrettet informasjon.

Fakultetet planlegger i 2020 å videreutvikle informasjonen til ph.d.-kandidater om internasjonalisering, herunder støtte til forskningsopphold. Målsetningen er at flere kandidater gjennomfører forskningsopphold på mer enn én måned i løpet av sitt ph.d.-prosjekt.

Ph.d.-utdanningsmelding 2019 fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for ph.d.-utdanningen

I Forskerutdanningsmeldingen fra 2018 ble det pekt på at prioriteringene for 2019 er å jobbe med rutiner for oppfølging av kandidater, utarbeide et årshjul for kvalitetssikring, samt utvikle nettsider for ph.d.-kandidater, veiledere og administrativt ansatte. Etter overgangen til fakultetsvise ph.d.-program har fakultetet jobbet med å tydeliggjøre interne regler, jobbe for ytterligere samkjøring mellom instituttene, og utarbeide regler der det er behov for det. Dette arbeidet fortsetter i 2020.

Fakultetet har et godt samarbeid med Universitetsbiblioteket, som har mange utfyllende tilbud til ph.d.-kandidater som blant annet PhD day, populærvitenskapelige foredrag og poster workshops. Dette samarbeidet vil fakultetet videreføre.

Forholdet mellom fakultetets ph.d.-utdanning og forskningssatsingene

En vesentlig del av forskerutdanningen ved fakultetet er knyttet opp mot Universitetet i Bergen sine [satsningsområder](#): Klima- og energiomstilling, marin forskning og globale samfunnsutfordringer.

Forskningssatsningene er i større eller mindre grad innen kjerneområdene av instituttenes forskningsaktivitet, men totalt sett har alle institutt noe forskningsaktivitet knyttet opp mot UiBs sentrale, eller fakultetets strategiske forskningssatsinger.

Samtidig er også en vesentlig del av forskerutdanningen naturligvis knyttet til mindre og større grunnforskningsprosjekter som f.eks. Birkelandsenteret for romforskning (BCSS).

Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenning og frafall – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

Opptak

Grunnet at fakultetet ikke har opptak til ph.d.-programmet samtidig med tilsetting er det vanskelig å gi eksakte opptak for 2019. Foreløpig tall for ph.d.-kandidater med startdato i 2019 er 82 fullførte opptak som er 2 opp fra 2018, og 8 ned fra 2017. Som i foregående år kan dette tallet øke når opptaket for 2019 er fullført.

Midtveisevaluering og medarbeidersamtale

Alle instituttene gjennomfører midtveisevaluering for ph.d.-kandidatene, og har god erfaring med dette. Dersom det avdekkes problemer i midtveisevalueringen følges dette opp med tiltak på instituttet. Det blir blant annet lagt vekt på at midtveisevalueringen er en god mulighet for ph.d.-kandidaten for å få tilbakemelding på forskningsprosjektet. Midtveisevalueringen er også svært viktig for å avdekke om ph.d.-kandidaten følger oppsatt tidsplan, og ev. hvilke tiltak som må iverksettes om oppsatt tidsplan ikke følges.

Flere institutt har tilbudt medarbeidersamtale, men opplever at få kandidater tar kontakt for å få dette. Det blir imidlertid pekt på at en del utfordringer som ph.d.-kandidaten har underveis kan bli fanget opp gjennom eksempelvis tett kontakt med ph.d.-koordinator og/eller leder av FU, veileder, i årsrapport og midtveisevaluering.

Det arbeides systematisk med tiltak for å styrke gjennomføring og oppfølging av ph.d.-kandidater, noe som har resultert i at det ved enkelte institutt har vært en markant økning av ph.d.-kandidater som leverer på normert tid.

Gjennomstrømming

Gjennomstrømmingstiden for kandidater som disputerte høst 2019 ved Det matematisk-

naturvitenskapelige fakultet er relativ god. Gjennomsnittlig nettotid for alle kandidater er 3,6 år (UiB-ansatte ved MN-fakultetet: 3,3), som er det samme som i 2018 (ned 0,2 for UiB-ansatte ved MN-fakultetet). Gjennomsnittlig bruttotid er 5 år (UiB-ansatte ved MN-fakultetet: 4,3 år), som er en oppgang på 0,3 år sammenlignet med 2018 (nedgang 0,3 for UiB-ansatte ved MN-fakultetet).

Fakultetet ønsker å bidra til mer systematisk arbeid med gjennomstrømming først og fremst ved at instituttene gjennom programstyret deler erfaringer med tiltak som prøves ut ved instituttene.

Antall disputaser

I 2019 var det 69 disputaser ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. Dette er 11 færre disputaser enn i 2018, og 16 lavere enn måltallet på 85. Det lave tallet skyldes i all hovedsak at fakultetet hadde et lavere antall nytilsatte stipendiater i 2014 enn vi tok høyde for da måltallet ble satt. Ettersom nyrekrutteringer gikk opp igjen fra 2015 er måltallet 80 for 2020.

Underkjenninger

I 2019 var det 3 som fikk avhandlingen førstegangsunderkjent og med mulighet for ny innlevering. En av disse har i ettertid fått avhandlingen godkjent. Videre er det to kandidater som leverte i 2019 som har fått mulighet til mindre omarbeiding etter at denne ordningen trådte i kraft 1. september 2019.

Fakultetet ser at muligheten for mindre omarbeiding blir brukt, og det ser ut til at noen saker som tidligere ville blitt underkjenning kan ivaretas med mindre omarbeiding.

Frafall

Andelen ph.d.-kandidater som har gjennomført etter 6 år er 69,79%, ned fra 75,9% i 2018.

Avbrutte avtaler vår 2019 er 8, opp 4 fra vår 2018. Det har tidligere vært lite fokus på å avslutte studieretter på ph.d., så det er vanskelig å tyde ut fra disse tallene om det indikerer et større frafall.

Nærings-ph.d. og Offentlig sektor-ph.d. – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å øke antallet kandidater finansiert gjennom disse ordningene

De fleste instituttene har aktive kandidater på nærings-ph.d. Ordningen er godt kjent i miljøene, men det er i liten grad iverksatt egne tiltak for å øke forekomsten. Ved MN-fakultetet er det ca. 15 nærings-ph.d-er.

De fleste instituttene som har nærings-ph.d.-er gjør dette gjennom et nært samarbeid med veileder/forskningsgruppe/institutt og næringslivet.

Ett institutt melder at de har satt i verk tiltak for å øke antall ph.d-kandidater finansiert som nærings-ph.d.

Veilederopplæring og karriereveiledning – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak

Veilederopplæring

Veilederopplæringen fungerer godt. Fakultetet bruker e-kurset som er utviklet ved FiA, og det blir ikke gjennomført opptak til forskerutdanningen ved MN-fakultetet før både interne og eksterne veiledere har gjennomført veilederopplæringen.

Karriereveiledning

Fakultetet har ikke egne tiltak på karriereveiledning, dette ivaretas i stor grad på instituttene gjennom medarbeidersamtaler og i forskningsgruppene. HR-avdelingen ved fakultetet jobber også med å arrangere karrieredag for ph.d.-kandidater.

Ved enkelte institutt har en også fokus på dette temaet. I tillegg er flere miljø engasjert i forskerskoler og i noen av disse gis de kurs i karriereutvikling og i å skrive gode prosjektsøknader til ekstern finansiering.

Internasjonalisering – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak for å øke internasjonale opphold for ph.d.-kandidatene

Fakultetet innførte ved oppretting av fakultetsvise ph.d.-program krav om at alle kandidater skal ha gjennomført presentasjon på internasjonal konferanse, som en obligatorisk del av opplæringsdelen. Dette sikrer at alle kandidater har denne erfaringen. I tillegg deltar en del kandidater på kortere eller lengre internasjonale forskningsopphold, som en del av arbeidet med avhandlingen. Dette kan være hos samarbeidspartner, hos en ekstern biveileder, på forskerskoler, sommerskole, eller workshops. Enkelte har også kandidater tilknyttet EUs Marie Curie-program hvor utenlandsopphold er en planlagt del av utdanningen.

I tillegg til dette tas det opp en stor andel internasjonale kandidater ved ph.d.-programmet. De siste årene har det lagt på rundt 60 %. I 2019 var 64% av de som disputerte ikke-norske statsborgere. Det har dermed vært en gradvis økning fra 56% i 2017 og 60% i 2018.

PH.D.-UTDANNINGSMELDING 2019

DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET

Ph.d.-utdanningsmeldingen for Det samfunnsvitenskapelige fakultet gir en overordnet vurdering av forskerutdanningen som tilbys ved fakultetet.

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for ph.d.-utdanningen

I 2019 har fakultetet startet utviklingen av et opplegg for veilederopplæring, gjennomgang av opplæringsdelen, med et særlig fokus på kurset i vitenskapsteori og etikk, og fulgt opp instituttene for å sikre at nye regler og rutiner blir fulgt.

Veilederopplæring

Fakultetet ønsker å etablere følgende program for veilederkompetanse:

1. Kurset [UPED622 Forskningsveiledning](#) som tilbys alle ph.d.-veiledere ved UiB
2. E-læringskurs i regelverk og rutiner (fra 2020)
3. Seminar for erfaringsutveksling (fra 2020)

E-læringskurset i regelverk og rutiner er under arbeid. Fakultetet har tatt utgangspunkt i malen for e-læringskurs fra FIA, og har utviklet første fakultetsversjon av dette kurset. Fakultetet ønsker imidlertid å jobbe mer med form og innhold på kurset i samarbeid med HR sentralt, samt å gjennomføre brukertester. Målet er å sikre at det er godt samsvar mellom kursets læringsutbytte, pedagogisk fremstilling, innhold og quiz før e-kurset lanseres.

Fakultetet har etablert en ressursgruppe med et utvalg av veiledere (med ulik grad av veiledererfaring og med og uten utenlandsk bakgrunn). Gruppen har i sine møter diskutert behovet for seminarer for erfaringsutveksling, egnet form for slike seminarer, mulige aktuelle temaer og hvor formalisert veilederopplæring det er behov for. Fakultetet ønsker å tilby veilederopplæring der veiledere kan velge en av to modeller. Modell 1) Et mer omfattende læringsopplegg der veiledere oppnår et sertifikat etter å ha deltatt på UPED622, e-læringskurset, og et visst antall seminar. Modell 2) Veiledere gjennomfører e-læringskurset og deltar på seminar når de ønsker det. Ved gjennomført opplegg under modell 1 vil fakultetet utstede formell dokumentasjon på fullført program for veilederkompetanse. Dette kan være av særlig interesse for yngre vitenskapelige ansatte med ønsker om videre akademisk karriere.

Gjennomgang av opplæringsdelen

Fakultetet har hatt en grundig dialog med emneansvarlig for ph.d.-kurset i vitenskapsteori og etikk (VITSV900) ved Senter for Vitenskapsteori (SVT) høsten 2019 og våren 2020. Våren 2020 holdt fakultetet et utvidet instituttleder møte der også programstyret for ph.d.-programmet og ph.d.-ansvarlige ved instituttene deltok. Møtet ble arrangert som en oppfølging etter dialogmøtene fakultetet hadde med instituttene høsten 2019. Der kom det frem at kurset ble oppfattet ulikt og noen av instituttene var kritiske til kurset. Fakultetet ønsket derfor å gi instituttene mulighet til å fremme sin kritikk til emneansvarlig fra SVT etter en presentasjon av kurset, anno 2020. På møtet holdt emneansvarlig en grundig presentasjon av kurset og var tilgjengelig for diskusjoner og innspill. Det ble også åpnet for å sende inn ønsker om eventuell ekstern evaluering av kurset i etterkant av møtet. Fakultetet mottok ingen henvendelser om dette. Gjennomgangen var svært nyttig og fakultetet oppfattet at det ble etablert en bred enighet om å videreføre kurset som et viktig element i opplæringsdelen. Videre vil fakultetet og SVT undersøke muligheten for å utvide kursets etikkdel, eventuelt å skille ut etikkdelen i et eget kurs. En modell kan da bli vitenskapsteori på 7,5 studiepoeng og etikk på 2,5 studiepoeng. Fakultetet vil følge opp prosessen videre med å gjøre justeringer knyttet til kommunikasjon og organisering.

Et annet viktig prosjekt knyttet til opplæringsdelen er etablering av nytt felles kurs innen kvalitativ metode. Representanter fra fire av fakultetets institutter deltar i prosjektgruppen. Målet er å etablere et valgemenne innen metode som skal tilbys årlig i samarbeid mellom instituttene. Arbeidet startet i 2019 og er pågående.

Oppfølging av nye regler og rutiner

Fakultetet hadde dialogmøter med alle instituttene i august- september 2019 for å sikre at alle endringene ved overgang til eget ph.d.-program var godt kjent og var/ville bli gjennomført. Både fakultetet og instituttene hadde god nytte av dialogmøtene, der blant annet misforståelser knyttet til nye regler ble oppklart. De endringene som har hatt størst behov for avklaring er spørsmål knyttet til opptak av kandidater med 1-1,5 års masterutdanninger og tolkningen av regelen om at doktorgradskomiteen kan be om at avhandlingen blir omarbeidet før endelig innstilling foreligger.

Erfaringen med endringene så langt er generelt gode. Det er likevel oppdaget noen mindre behov for justeringer i regelverk ettersom det er tatt i bruk. Fakultetet vil gå gjennom opptaksreglene og tydeliggjøre kravene i større grad. Det har blant annet vist seg at kravene til metodekompetanse bør tydeliggjøres mer, og det må være mest mulig klart for søkere til programmet hvilke krav som stilles og hvilke tilfeller det er ulike krav ved de ulike instituttene.

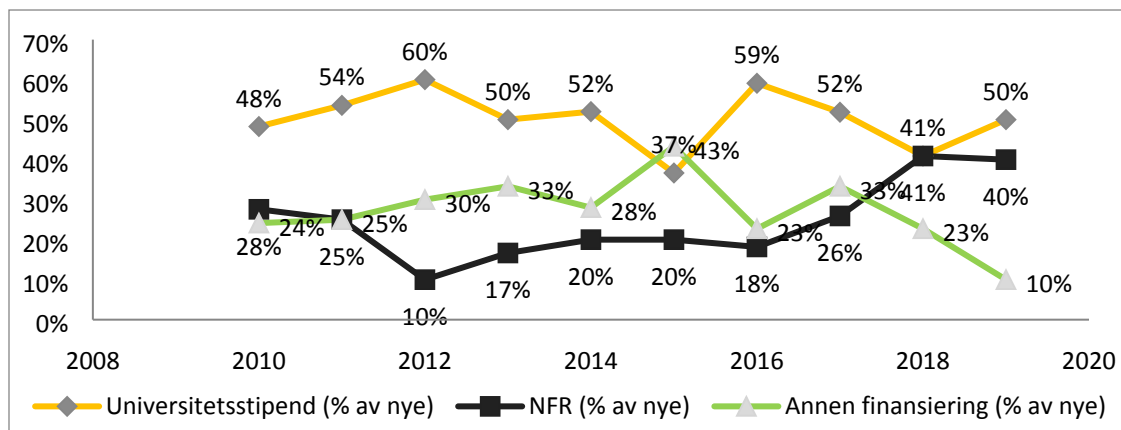
En annen viktig prioritering for fakultetet er planleggingen av en karriereutviklingsdag. En gruppe, sammensatt av ph.d.-kandidater og andre ansatte, er ansvarlige for å lage program for karriereutviklingsdagen som vil arrangeres høsten 2020. Fakultet har også jobbet med å løfte karrieresidene på nett ved blant annet å etablere en nettside som tydeliggjør overførbare ferdigheter ph.d.-kandidater oppnår ved fullført grad.

Programstyret hadde to møter i løpet av 2019 og muligheten for å diskutere og vurdere nye praksiser og rutiner med styremedlemmene har vært viktig for å sikre kvaliteten i programmet.

Forholdet mellom fakultetets ph.d.-utdanning og forskningssatsinger

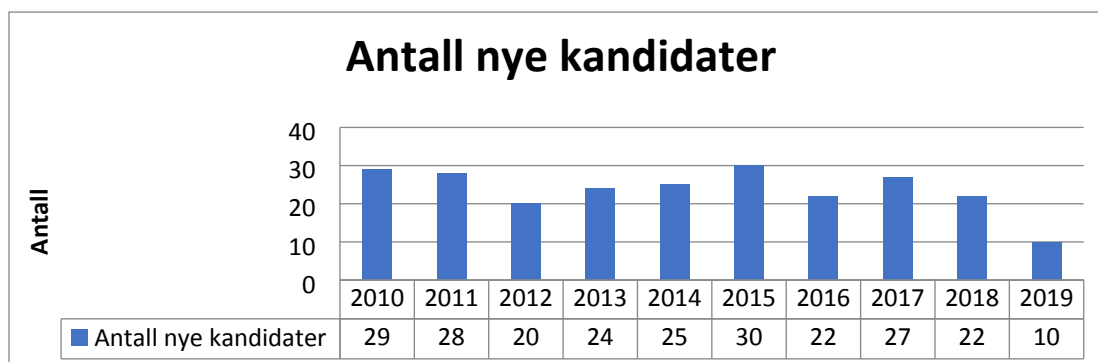
Et grunnleggende forhold mellom forskerutdanning og forskningssatsinger sikres for alle kandidater ved deres integrering i forskningsgruppene/profilområdene til instituttene. I tillegg blir det gjort strategiske vurderinger ved ansettelser av nye stipendiater knyttet til aktuelle satsningsområder. Eksempelvis er seks av fakultetets kandidater knyttet til forskningsgruppen DIPA (Discretion and Paternalism), med professor Marit Skivenes som prosjektleder og veileder. De er dermed knyttet til et stort forskningsprosjekt med omfattende internasjonalt samarbeid og med flere gjesteforskere som bidrar til prosjektet og til kandidatene. På denne måten medvirker forskningsprosjektene til å gi ph.d.-kandidatene internasjonale og nasjonale forskernettverk. Andre forskningssatsinger ved fakultetet som Centre for Energy transformation (CET) har flere ph.d.-kandidater kobla opp mot temaområda Klima og energiomstilling; Grønn omstilling og næringsutvikling; Byplanlegging og stedsutvikling. DIGSSCORE (The Digital Social Science Core Facility) har også flere ph.d.-kandidater tilknyttet store prosjekter, som arbeidet med medborgerpanelet.

Vi har et økende antall stipendiater knyttet til NFR, mens for annen ekstern finansiering er trenden nedadgående. Stipendiater som har sine prosjekter finansiert av eksterne kilder innlemmes som oftest i et internasjonalt forskningsteam. De fleste er i tillegg tilknyttet en av forskningsgruppene på sitt respektive institutt.

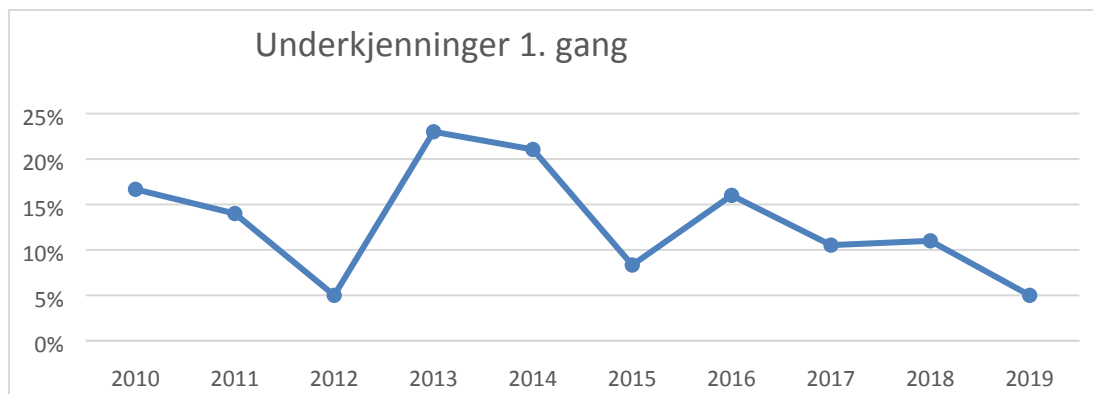
Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall

I 2019 tok fakultetet opp kun 10 nye kandidater til ph.d.-programmet. 5 av disse er universitetsstipendiater, 3 er NFR-finansierte og 2 har ekstern arbeidsgiver. Som oversikten under viser er 10 kandidater en dramatisk halvering av opptaksnormalen. Det er flere faktorer som kan forklare det lave opptaket. Fakultetet har fått tildelt færre stillinger innen grunnbevilgning, blant annet på grunn av UiB sin satsing på ph.d.-stillinger innen de strategiske satsingsområdene. Fakultetet har dessverre ikke fått tilslag på noen av de strategiske utlysningene for 2019. Instituttene er delvis kritisk til denne omfordelingen av stillinger og melder fra at de mener fristene er for korte knyttet til disse utlysningene. I tillegg har fakultetet fått tilslag på færre ekstern-finansierte prosjekter, og enkelte av de prosjektene med tilslag har prioritert postdoktor-stillinger fremfor ph.d. Avslutningsvis har det også vært færre ph.d.-kandidater med eksterne arbeidsgivere som har søkt opptak til fakultetets ph.d.-program. Enkelte søknader om opptak til programmet fra stipendiater med eksterne arbeidsgivere har også fått avslag på grunn av for lavt karakternivå eller mangelfull dokumentasjon av metodekunnskaper. For å sikre tydelighet i opptaksfasen ble en samarbeidsavtale med Høyskolen Kristiania inngått i 2019 innen mediefag.

Fakultetet hadde 22 disputaser i 2019. Til sammenligning hadde vi 21 disputaser i både 2018 og 2017. Gjennomstrømmingstallet for 2019 er på 3,8 år netto (den totale tiden kandidaten har benyttet i forskerutdanningen fra opptak til innlevering, fratrullet pliktarbeid, permisjoner etc). I 2019 ble 4 av kandidatene som var på overtid skrevet ut av programmet.

Fakultetet hadde også i 2019 en lavere prosentandel underkjente avhandlinger enn tidligere år. 1 ph.d.-kandidat (5 % av de bedømte) fikk underkjent sin avhandling etter første innlevering. De siste tre årene har det vært kun 1-2 underkjenninger årlig. Snittet de siste 9 årene er 14 %.

Med få enkeltunntak leverer alle inn avhandlingen på nytt og får godkjent 2. innlevering. Selv om de fleste underkjenninger ender med fullført grad, og andelen underkjenninger har gått ned, har fakultetet fortsatt et tydelig fokus på å følge opp tiltakene for å sikre bedre integrering av kandidatene i fagmiljøene, tettere oppfølging underveis, og på sikt lavere sannsynlighet for underkjente avhandlinger. En lavere andel underkjenninger de siste par år kan tyde på at tiltak som oppstartsamtale, årlig medarbeidersamtale for alle kandidater, midtveisevaluering, to veiledere og tilbud om sluttevaluering har hatt en positiv effekt.

Overgangen til fakultets-ph.d.-program innebærer også en bedring for kandidatene i den forstand at etablert praksis har blitt tydeliggjort og formalisert, og gjennom de vedtatte endringene vi mener har bedret ph.d.-utdanningen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Gjennomgangen av de ulike instituttene ph.d. meldinger viser at de ulike instituttene arbeider med å få på plass rutiner for tettere oppfølging av ph.d. kandidatene.

Nærings-ph.d. og Offentlig sektor-ph.d.

Fakultetet har 3 kandidater på ordningen Offentlig sektor-ph.d. og 1 kandidat på Nærings-ph.d. Kandidatene hadde oppstart i 2017 og 2018. En femte kandidat har fått betinget opptak dersom prosjektet får finansiering gjennom Offentlig sektor-ph.d.

Instituttene er positive til å få flere ph.d.-kandidater på disse ordningene. For å få til dette ønsker instituttene å gå i dialog med personer som henvender seg (potensielle søkere og virksomheter), aktivt ta kontakt med virksomheter og oppfordre kvalifiserte kandidater som blir ansatt i offentlig/privat virksomhet om å ta opp muligheten for slike ph.d. stillinger med sine arbeidsgivere. Institutt for geografi har f.eks. vært i kontakt med Bymiljøetaten i Bergen Kommune der muligheten for Offentlig sektor-ph.d. var et tema.

Flere fagmiljø påpeker at aktuelle kandidater må være faglig kvalifiserte på lik linje med andre kandidater som får opptak til ph.d.-programmet. Programstyret diskuterte i 2019 om denne gruppen kandidater skulle få lavere karakterkrav ved opptak. UiO praktiserer dette. Det ble besluttet å holde på samme opptakskrav for alle søkere til programmet.

Veilederopplæring og karriereveiledning

Fakultetets pågående satsinger på veilederopplæring og karriereveiledning er omtalt under overskriften: Oppfølging av fakultetets prioriteringer for ph.d.-utdanningen.

Veilederopplæring ivaretas også av instituttene selv gjennom arrangering av lokale veilederseminarer, der problemstillinger knyttet til ph.d.-veiledning tas opp til diskusjon, og bruk av erfarne mentorer som gir kollegial støtte.

Fakultetet tilbyr allerede flere aktiviteter gjennom ph.d.-løpet som bidrar til karriereveiledning for kandidatene. Faste aktiviteter som oppstartsseminar, seminar i akademisk skriving og publisering og avslutningsseminar inneholder alle elementer av karriereveiledning. Tilbudet som allerede gis og nyttige ressurser for kandidatene er tydeliggjort på fakultets karrierenettssider.

Internasjonalisering

Alle ph.d.-kandidater ved fakultetet oppfordres til å gjennomføre et utenlandsopphold ved relevante forskningsinstitusjoner og fakultetet har egne støtteordninger for dette. Kandidatene opplever i all hovedsak at det blir lagt godt til rette faglig, administrativt og økonomisk for utenlandsopphold, men noen etterlyser mer informasjon om andre tilskuddsordninger en kan søke på. Etter utenlandsopphold, der kandidaten har fått økonomisk støtte fra fakultetet, er det krav om en rapport fra oppholdet. Informasjon som kan være nyttig for andre kandidater som planlegger tilsvarende opphold formidles videre for å avlaste i planleggingsjobben. Kandidatene har også benyttet seg av tilbudet om utreiseseminar i regi av Internasjonalt senter.

For de som ikke gjennomfører et utenlandsopphold skjer internasjonal nettverksbygging gjennom andre arenaer, deriblant deltakelse på konferanser, sommerskoler og samarbeid med gjesteforskere.

Alle stipendiatstillinger ved SV-fakultetet lyses ut internasjonalt og vi får erfaringsmessig mange utenlandske søkere. Fagansvarlige oppfordres også til å bruke egne internasjonale nettverk når nye stipendiatstillinger lyses ut. Andelen utenlandske kandidater ved fakultetet er for tiden 36 %.

Ph.d.-utdanningsmelding 2019

Ph.d.-programmet i rettsvitenskap

Foto: André Kvalvågnes

1. Oppfølging av fakultetets prioriteringer for ph.d.-utdanningen

I 2019 har implementeringen av ph.d.-utdanningen i fakultetsvise ph.d.-program vært et selvsagt fokusområde. En arbeidsgruppe bestående av prodekan for forskning, Anne Marie Frøseth, leder for ph.d.-programmet, Jørn Jacobsen, og ph.d.-koordinator Idunn Tandstad (vikar for Gunhild Brubakken) har stått for arbeidet med implementeringen. Den nye programbeskrivelsen ble godkjent av Forskningsutvalget ved Det juridiske fakultet (FU) 9. januar 2019 og vedtatt i Fakultetsstyret 5. februar samme år.

Som et ledd i den større prosessen som ledet frem til fakultetsvise ph.d.-program, har ledelsen av ph.d.-programmet arbeidet med en gjennomgang av opplæringsdelens obligatoriske emner på 20 studiepoeng, med tanke på ytterligere kvalitetsheving og kvalitetssikring. Også alternativene for oppfylging av den valgfrie eller åpne delen av opplæringsdelen er blitt gjennomgått og utvidet, blant annet for å invitere ph.d.-kandidatene til å ta del i forskjellige aktiviteter som bidrar til å forme de som rettsforskere.

Fram til 2020 har den obligatoriske delen av opplæringsdelen bestått av to emner, Grunnlinjen og Perspektivlinjen, på ti studiepoeng hver. Disse har omfattet seminarundervisning, i tillegg til de obligatoriske aktivitetene 2x David Doublet-seminar (internseminar for alle på ph.d.-programmet uavhengig av kull), Det nasjonale doktorandseminaret (felles med ph.d.-utdanningene i rettsvitenskap ved UiO og UiT), tekstkvalitetsseminar og prosjektpresentasjon.

Gjennomgangen av opplæringsdelen har resultert i en modulering fremfor to større bolker på ti studiepoeng hver. Opplæringsdelen er nå delt opp i seks tematiske innrettede bolker som hver har sin emneansvarlig. Leder for ph.d.-programmet har emneansvaret for den første og tredje bolken, i tillegg til at han har en brobyggende funksjon i samarbeidet mellom de ulike emneansvarlige og et overordnet blikk med tanke på den røde tråden gjennom hele programmet. Det har vært en utfordring at programmet har vært driftet av få personer, som heller ikke har hatt allmenn rettsteori og metode som primærområder i sin egen forskning. Omleggingen legger til rette for at flere seniorer blir involvert i ph.d.-utdanningen, og dermed også at ph.d.-utdanningen blir bredere forankret i fakultetet og dets forskere. Endringen fører også med seg mer samarbeid på tvers av modulene og mindre sårbarhet for frafall av undervisningskrefter.

Mens Grunnlinjen og Perspektivlinjen strakk seg over store deler av undervisningssemesteret, vil de nye modulene være av en mer intensiv og kortvarig art. Undervisningen vil typisk foregå over bare to uker, men være tidkrevende og arbeidskrevende disse to ukene. På denne måten får kandidatene mulighet til å konsentrere seg om avhandlingsskriving og deltakelse i annen forskningsaktivitet i periodene det ikke er undervisning. En slik type blokkundervisning har hatt suksess i undervisning på bachelor- og masternivå, og vi ser at det vil ha store fordeler også på ph.d.-nivå. Vi har også noen kandidater på programmet som er ansatt andre steder i landet, og for dem vil det være svært hensiktsmessig å ha korte og intensive opphold i Bergen.

Fakultetets ledelse har tidligere blitt kontaktet av professor Sanne Taekema, Erasmus University Rotterdam, med forespørsel om et samarbeid for å utvikle en internasjonal forskerskole for rettsvitenskapelig metode i vid forstand. Andre aktuelle samarbeidspartnere er København, Helsinki og Lund. De aktuelle institusjonene har lignende ph.d.-program. Taekema er en av redaktørene for det anerkjente tidsskriftet Law and Method ([Dutch publisher Boom](#)), og arrangerer i den forbindelse

faglige seminar i tidsskriftets nedslagsfelt. I mars 2020 begynner Taekema som professor II ved Det juridiske fakultet, og hennes 20 % arbeidstid skal i stor grad gå til å undervise på ph.d.-programmet og ellers bidra i ph.d.-relaterte aktiviteter, som seminarer og lignende. Taekema vil også få en viktig rolle med tanke på det kontinuerlige arbeidet med kvalitetsheving av ph.d.-programmet.

2. Forholdet mellom fakultetets ph.d.-utdanning og forskningssatsinger

I [fakultetets strategi 2016-2022](#) står UiBs tre strategiske satsingsområder, marin forskning, forskning innen klima og energiomstilling og forskning knyttet til de store globale samfunnsutfordringene sentralt, og fakultetet har levert flere skisser til prosjekter innenfor disse. Strategien binder også fakultetet til å satse på tverrfaglighet og samarbeid med andre institusjoner i rettslivet.

Fakultetet mottok to stipendiatstillinger etter intern konkurranse på UiB fra universitetets satsingsområder – en innenfor klima- og energiomstilling og en innenfor globale samfunnsutfordringer. Det er ansatt nye stipendiater i begge stillingene. Fakultetet fikk også tildelt et prosjekt på 5 millioner fra Akademiaavtalen i 2019 innenfor området klima- og energiomstilling, nærmere spesifikt knyttet til havvind. Stillingen er under utlysning og det er ventet flere gode søkere til stillingen.

Om lag en fjerdedel av kandidatene på ph.d.-programmet har prosjekter som tematisk faller inn under et av UiBs strategiske satsingsområder, og over en tredjedel har prosjekter som kan knyttes til tverrfaglighet eller samarbeid med andre institusjoner i rettslivet.

Om ph.d.-utdanningen spesielt står det i fakultetets strategi at

«[d]et juridiske fakultet skal ha ei forskarutdanning av høg internasjonal kvalitet. Ph.d.-kandidatar på fakultetet skal delta aktivt i lokale, nasjonale og internasjonale nettverk. Ph.d.-kandidatane skal bli trene i å presentere og diskutere prosjekta sine med internasjonale kollegaer. Fakultetet skal syte for at det jamleg blir halde kurs og seminar for dei som rettleier ph.d.-kandidatane.»

De aller fleste av våre kandidater blir trent i å presentere og diskutere prosjektene sine med kollegaer fra andre land, blant annet gjennom fakultetets Kinasatsing (nærmere utdypet i punkt 6). Fakultets strategi oppfordrer også våre ansatte til å delta i den offentlige debatten, noe våre kandidater gjør. I 2019 gjaldt dette spesielt Nav-saken og klimasøksmålet, der to av våre kandidater har vært sentrale fagpersoner i mediebildet¹.

Kurs og seminarer for veiledere utredes nærmere under punkt 5.

¹ Om Nav-saken og trygderett generelt, se blant annet

- [NAV-saken: En skandale for både den utøvende og dømmende makt](#) Innlegg om NAV-saken på åpent seminar ved Det juridiske fakultet
- [Dårlig selvtillit gir ikke AAP](#) Kronikk i Dagbladet om feiloppfatninger om arbeidsavklaringspenger
- [Bryter NAV loven i opprydningsarbeidet også?](#) Kronikk i VG om regelforståelsen i opprydningsarbeidet

Om klimasøksmålet, se blant annet

- [Forskar forventar fleire klimasøksmål](#) Intervju i forskning.no
- [Tampen brenner! Risiko for søksmål](#) Foredrag på Litteraturhuset i Bergen

3. Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall

Høsten 2019 var 47 kandidater tilknyttet ph.d.-programmet ved Det juridiske fakultet. 30 av disse er per dags dato ansatt på fakultetet, og av dem er 21 finansiert over grunnbevilgningen. Fem kandidater er eksternfinansiert helt eller delvis av NFR, TMS og advokatforeningen. Én kandidat er nærings-ph.d., hvor finansieringen er delt mellom NFR og advokatkontoret hvor han er ansatt, og én kandidat er offentlig-sektor-ph.d., hvor NFR deler utgiftene med Skatt Vest. Åtte av kandidatene som er tatt opp på fakultetets ph.d.-program er ansatt ved en annen utdanningsinstitusjon eller virksomhet.

I 2019 ble åtte nye kandidater tatt opp på programmet. Fem av disse tiltrer stillingene sine i 2020. Fakultetet opplever en øket interesse for doktorgradsprogrammet og det er flere gode søkere til utlyste stipendiatstillinger, både forskerlinjestudenter og eksterne søkere. Det er også flere som har gått forskerlinjen som søker seg tilbake etter et par år i yrkeslivet utenfor fakultetet.

Fakultetet holdt fem disputaser i 2019, alle for graden ph.d. To avhandlinger (én ph.d. og én dr. philos.) ble underkjent. Ytterligere to avhandlinger ble levert i 2019.

Vi forventer en sterk økning av ferdigstilte avhandlinger og disputaser i 2020.

Fakultetet arbeider aktivt og kontinuerlig med å sikre kandidatenes gjennomføring på ph.d.-programmet. På opplæringsdelen er det tilnærmet full gjennomføringsgrad. En viktig årsak til forsinkelser er foreldrepermisjoner og omsorgspermisjoner. Utover dette har fakultetet størst problemer med gjennomstrømmingen av kandidater som ikke er ansatt ved fakultetet, noe som til dels skyldes tilretteleggingen fra den lokale institusjonen. Avtalene som inngås mellom arbeidsgiverorganisasjonen og fakultetet om opptak på ph.d.-programmet, er nå i større grad enn tidligere tydeligere på hva som forventes av tilrettelegging fra arbeidsgiver, og at vi forventer at kandidaten arbeider 75 % eller fulltid med avhandlingen.

Det er også en del av fakultetets ansatte stipendiater som leverer avhandlingen mellom 6 og 12 måneder på overtid. Kortvarige sykemeldinger forekommer også i denne gruppen, men den vesentligste årsaken synes å være at stipendiaten er lenge i stillingen uten å få en klar tematisk retning og problemutvikling i prosjektet, og kommer for sent i gang med en tilstrekkelig fokusert skriveprosess. En kontinuerlig oppfølging av mange kandidater over lang tid, gir grunn til å tro at en del av årsaken til forsinkelse hos dagens kandidater er at studieordningen gir for lite trening i selvstendig skriving og forskningsmetode, kombinert med at ingen av kandidatene har vært i en universitetslektorstilling over 6 måneder med forskningstid før opptak. Dette resulterer i at kandidatene som tas opp på programmet har for liten tid til å arbeide med prosjektet og en prosjektskisse før de søker stilling. De fleste stipendiatene har selvstendige forskningstema som ikke er en del av større forskningsprosjekt. De er derfor stort sett avhengige av å utarbeide prosjektet og vurdere risikoen i dette ved egen hjelp. Søknaden må i tillegg utarbeides enten mens de er studenter eller har annen jobb ved siden av. Dette er en ny situasjon som har oppstått og forsterket seg de siste 8 årene, og som særlig kan settes i sammenheng med at man i dag ikke ansetter potensielle søkere før de tas opp på programmet. Fakultetet ansatte tidligere de fleste potensielle søkere i universitetslektorstillinger med 50 prosent forskning og 50 prosent undervisning i inntil to år før de ble tatt opp på doktorgradsprogrammet. Denne ordningen ble tatt bort som ledd i en generell endring i ansettelsespolitikken ved UiB. Etter Forskningsutvalgets oppfatning er den tidligere

ordningen en viktig grunn til at kandidatene tidligere kom raskere i gang med prosjektene og hadde en bedre gjennomføringsgrad. Den tidlige fasen i arbeidet har særskilt betydning når forskningsarbeidet skal resultere i en monografi som kandidaten skriver som eneforfatter

Fakultetet fortsetter med tiltak for å kvalitetssikre opptaksprosessen, og sikre at de best egnede kandidatene blir tatt opp på programmet. Det arbeides mer målrettet og langsiktig mot å rekruttere godt kvalifiserte studenter, og Forskerlinjen har vist seg å tilføre svært dyktige kandidater til doktorgradsprogrammet. Første prosent av kullet på forskerlinjen 2018-2019 søkte stilling som stipendiat og 30 prosent av dem ble ansatt. Alle som ble ansatt hadde fått antatt en publikasjon basert på masteroppgaven ved tiltredelse i stipendiatstillingen. Erfaringen viser at det har vært av svært stor betydningen for rekrutteringen og publiseringen av artikkelen at fakultetet har ansatt den tidligere forskerlinjestudenten i et midlertidig engasjement (50 prosent forskning og 50 prosent undervisning) under ansettelsesprosessen.

Rekrutteringsprosessen er ellers kvalitetssikret ved økt bruk av intervju og skjerpede krav til prosjektskissen. Det stilles nå krav om at søkeren omtaler risikoen i prosjektet. Det er videre innført tettere personaloppfølging etter ansettelse i første halvdel av prosjektperioden der også veileder blir involvert. Prodekanen har også innført oppfølgingssamtaler med eksterne kandidater. Fakultetet har gjennomgående satt sterkere fokus på progresjon og tekstproduksjon i samtalene med kandidat og veileder, og det er også satt fokus på dette temaet på veiledersamlingene. Fakultetet har videre utarbeidet et dokument for best practice for veiledning i samråd med veilederkorpsset og etter høring hos stipendiatene. Prodekanen følger også opp undervisningsplanleggingen i større grad, og sikrer at denne blir best mulig tilrettelagt for å optimalisere progresjonen i avhandlingsarbeidet. Det gis også i større grad råd og veiledning om arbeidsplaner og forventede milepæler i prosjektet.

4. Nærings-ph.d. og offentlig sektor-ph.d.

Fakultetet var tidlig ute med å ta opp en kandidat gjennom ordningen offentlig sektor-ph.d. allerede i 2016, kort tid etter at ordningen ble kjent. Våren 2018 tok vi opp en ny kandidat, da på ordningen nærings-ph.d. Vi har hatt et knippe henvendelser angående nærings-ph.d.-ordningen, men disse har foreløpig ikke resultert i verken søknad eller opptak. Tiltaket er kjærkomment for fakultetet, og bidrar direkte til å oppfylle fakultetets strategi om mer samarbeid med andre institusjoner i rettslivet. Offentlig sektor-kandidaten er ansatt hos Skatt Vest. Skatt Vest er også fakultetets kontaktpunkt i samarbeidsavtalen med Skatteetaten på 30 millioner, som særlig har rekruttering av nye forskere til akademia som hovedmål. Nærings-kandidaten er ansatt hos Advokatfirmaet Øvrebø Gjørtz. Fakultetet har ikke noe videre samarbeid med firmaet ut over kandidatens ph.d.-utdanning, men det er likevel svært fruktbart for ph.d.-programmet å ha kandidater med en fot i praktisk juss, og det er et mål i seg selv å bidra til å øke kompetansen i privat sektor.

5. Veilederopplæring og karriereveiledning

Fakultetet har en arbeidsgruppe som arbeider med å utvikle det pedagogiske tilbudet til nye og etablerte veiledere. Videre tilrettelegger gruppen for erfaringsutveksling mellom veiledere av ph.d.-

prosjekter innen rettsvitenskap, både lokalt og nasjonalt. Arbeidsgruppen arrangerer veilederseminar én gang i semesteret. I 2019 ble det holdt to samlinger. I juni ble veiledersamlingen avholdt i Oslo i et samarbeid med Det juridiske fakultet ved UiO. Veiledersamlingen var organisert som paneler med bidragsytere fra begge fakultet. Opplegget var utarbeidet i samråd med professor i pedagogikk Helge Ivar Strømsø ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet ved UiO. Hovedtemaene omhandlet faglig kompatibilitet og utfordringer under løpende samarbeid.

I november ble det avholdt en ny veiledersamling for veilederne internt på fakultetet. Temaet for samlingen var særlig tilbakemelding på tekst og tiltak hvis tekst uteblir. Seminaret hadde også noe mer overordnede tema knyttet til formålet med ph.d.-opplæringen og doktorgradsløpet i academia i dag, samt en presentasjon av en undersøkelse av stipendiatenes forventninger til god veiledning.

Karriereveiledning er en del av prodekanens medarbeidersamtaler med ph.d.-kandidatene særlig siste fase av doktorgradsløpet. Det er en tendens blant de fleste av kandidatene som leverte avhandlingen sin i 2019 at de ikke umiddelbart sikter seg inn på en videre akademisk karriere. Ledelsen holder også jevnlig åpne samlinger der stipendiaters arbeidssituasjon og fremtid er tema.

6. Internasjonalisering

I oppstartsamtalet og i medarbeidersamtaler oppfordres kandidatene til å knytte seg til utenlandske forskningsmiljøer og delta i fora der prosjektet skal presenteres på engelsk. Forskergruppelederne og veilederne blir aktivt oppfordret til å ta med ph.d.-kandidater på større konferanser og tilrettelegge for utenlandsopphold. Tilnærmet alle kandidater på programmet deltar på seminarer eller konferanser eller har studieopphold i utlandet, men det er få som har lange utenlandsopphold i løpet av utdannelsen.

Fem ganger har fakultetet arrangert ph.d.-seminar om kinesisk rettskultur i Shanghai, etterfulgt av rundebordskonferanse i Beijing. Nær sagt samtlige kandidater har vært med på dette tidlig i ph.d.-utdanningen. Turen har de to siste gangene blitt arrangert hvert annet år fordi det er rasjonelt og mer givende å reise i større grupper. Forrige seminar var i 2018. Det er foreløpig planlagt at ni kandidater skal delta i 2020, dersom reisen ikke blir avlyst pga. corona-epidemien.

Ved å knytte til oss en internasjonalt anerkjent forsker innenfor metode og rettsteori, den tidligere nevnte professor Sanne Taekema, gis ph.d.-programmet en ytterligere internasjonal dreining. Taekema har et meget stort internasjonalt nettverk i Europa og er i forskningsfronten hva gjelder metoddebatten internasjonalt innenfor rettsvitenskap.

Fakultetet har også inngått en intensjonsavtale med [Universitetet i Surrey](#) og [Surrey Center of Law & Philosophy](#). Samarbeidsområdene gjelder blant annet en sommerskole i legal theory, å gi muligheter for forskningsopphold ved hverandre institusjoner og å vurdere co-veiledning av egnende doktorgradsprojekter.

Ph.d.-utdanningsmelding 2019 for Det psykologiske fakultet

Det psykologiske fakultet har framleis om lag 110 ph.d.-kandidatar, og har dei siste fem åra hatt kring 20 disputasar i året. Kring halvparten av kandidatane er eksternfinansierte, og har arbeidsplass andre stadar enn UiB. Stipendiatane har sitt eige utval (*psykSTIP*), som aktivt arbeider for å fremja interessene til både interne og eksterne ph.d.-kandidatar. Ph.d.-kandidatane ved fakultetet er i hovudsak knytt til 4 ulike forskarskular.

Oppfølging av fakultetet sine prioriteringar for forskarutdanninga

Implementering av nytt ph.d.-program medførte ein del arbeid i 2019, t.d. med oppdatering av websider, gjennomgang og justering av rutinar. Forskings- og forskarutdanningsutvalet (FFU) utgjer Programstyret for Ph.d.-programmet for Det psykologiske fakultet, og prodekan er programansvarleg. Det er utarbeida mandat for programstyret, og det er viktig å hausta erfaringar med korleis ph.d.-programmet fungerer i praksis. Først ser det ut til at vi må gjera visse justeringar av programskildringa, og vi vurderer også i kva grad vi meiner det bør gjerast endringar i ph.d.-forskrifta også. Vi ser særleg nøye på utviklinga når det gjeld omarbeidingar og underkjenningar etter at nytt regelverk vart innført.

Fakultetet nyttar etter måten store ressursar på den obligatoriske delen av opplæringsdelen. Fakultetet utviklar kontinuerleg det obligatoriske ph.d.-kurset om forskingsdesign, metodar, etikk og vitskapsfilosofi som årleg går i vårsemesteret over 10 dagar. Dette kurset på 8 ECTS får gode evalueringar, og gjev ein verdifull fagleg og sosial introduksjon til ph.d.-utdanninga ved fakultetet, saman med den årlege stipendiatsamlinga for nye ph.d.-kandidatar og rettleiarar på Solstrand i haustsemesteret.

Fakultetet prioriterer at ph.d.-kandidatane skal sikrast eit godt og tenleg kurstilbod gjennom forskarskulane sine bidrag til den valfrie delen av opplæringsdelen. Dei 4 forskarskulane ved fakultetet utviklar og kvalitetssikrar alle ph.d.-emne som kvart semester vert godkjente av programstyret, men det kan vera ei utfordring knytt til administrasjon av *ad hoc*-emne. Slike emne dukkar ofte uregelmessig opp via gjesteførelesarar i fagmiljøa, og fakultetet ser at dette er verdifulle tilbod med oppdatert fagleg innhald for ph.d.-kandidatane. Prodekan godkjenner difor slike emne på fullmakt. Den regionalt tufta forskarskulen WNGER II tilbyr også ei rekkje *transferable skills*-kurs, og sjølv om desse er særst nyttige og etterspurde av ph.d.-kandidatane, kan det på sikt kanskje verta ei utfordring å passa desse inn på rett måte i ein elles fullpakka opplæringsdel. Det er god aktivitet og fleire kurs kvart semester ved alle forskarskulane. Forskarskulane opplever likevel at tilgang på lærekrefter til ulike kurs ikkje er føreseieleg nok. Det har over tid vore arbeid med å etablera 20 % professor II-stillingar i tilknytning til forskarskulane.

Tilhøvet mellom ph.d.-utdanninga ved fakultetet og forskningssatsingar

Forskingsgrupper ved fakultetet bidreg med undervisning og rettleiing i forskarskulane, og alle som vert tekne opp i ph.d.-programmet vert knytt til ei forskingsgruppe.

Fakultetet støttar også større forskningssatsingar/søknadar om ekstern finansiering med øyremerka stipendiatstillingar som eigenandel.

Fakultetet forvaltar også stipendiatstillingar øyremerkt integrert dobbelkompetanseutdanning i psykologi. Desse utdanningsstillingane har tradisjonelt vore innretta mot spesialisthelsetenesta, men fakultetet lyser no ut to dobbelkompetansestipendiatstillingar i samarbeid med Bergen kommune – i tråd med nasjonale og lokale strategiar (t.d. *HelseOmsorg21* og *Alrek helseklynge*).

Opptak, gjennomstrøyming, disputasar, underkjenningar og fråfall – skildring av situasjonen og eventuelle tiltak for å betra desse parametranne

Fakultetet tok opp 13 nye kandidatar til ph.d.-utdanninga i 2019, ein nedgang frå året før då vi tok opp 21 nye kandidatar. Opptakstala syner stor variasjon frå år til år, og dette er dels naturleg ut frå

kor mange universitetsstipend som til ei kvar tid er ledige, og om fagmiljøa får tilslag på eksterne forskingsmidlar. Fakultetet vil likevel følgja nøye med på rekrutteringa til ph.d.-utdanninga framover. Vi må søkja å leggja til rette for rekruttering til ph.d.-utdanninga, trass i at intern UiB-finansiering av slike stillingar har gått ned over tid.

I følgje UiB sine kontrollrapportar brukte kandidatane som disputerte i vårsemesteret 2019 i gjennomsnitt 3,6 år før dei disputerte (nettotid, dvs. permisjonar m.m. er trekt frå). For kandidatar som disputerte i haustsemesteret er talet 2,6. Dette er særskilt bra, men her er det små tal. Om vi ser på fullføringsprosent etter 6 år i ph.d.-utdanninga ligg denne i 2019 på 50 %. Dette er lågare enn tidlegare år, men kan forklarast med små tal som gjev store utslag, og at 3 av dei som disputerte var dobbelkompetansekandidatar som normert *skal* bruka 7 år på det integrerte utdanningsløpet. Likevel er kanskje dette del av ein trend: At dei som fullfører, gjer det på kort tid – medan dei som av ulike årsaker blir forseinka, blir særskilt forseinka – om dei då vert ferdige i det heile teke. I samband med handsaminga av framdriftsrapporteringa ser fakultetet ofte at fagmiljø og institutt vegrar seg mot å skriva kandidatar ut or ph.d.-utdanninga – ofte kan dette skuldast tette faglege og sosiale band mellom kandidat og fagmiljø som ein kvir seg for å bryta. Fakultetet er alt i alt nøgd med gjennomstrøyminga av kandidatar, og meiner det er viktig at kvar ph.d.-kandidat minimum skal ha to rettleiarar.

I alt disputerte 18 kandidatar i 2019, opp frå 17 året før. Fakultetet hadde 1 førstegongs underkjenning i løpet av 2019, og dette var ein dr. philos. Denne vart også revidert, vurdert og underkjent for 2. gong i 2019.

Fakultetet merkar seg at det har vore fleire gongar at komiteen har konkludert med mindre omarbeidingar etter at det vart lagt til ein ny §11.5 om dette i ph.d.-forskrifta i 2019. Fakultetet har sidan endringa hatt 3 slike. 1 av desse har levert omarbeida avhandling, men denne er førebels ikkje godkjent. Fakultetet vil følgja nøye med på utviklinga framover.

Fakultetet har ingen *særskilte* tiltak for å forhindre underkjenningar ut over aktiv oppfølging frå fagmiljø, rettleiarar og administrasjon gjennom semesterregistrering, framdriftsrapportering og midtvegsevalueringar. Fakultetet vonar også at auka fokus på rettleiaropplæring vil gje enno betre gjennomføring i ph.d.-utdanninga. Fakultetet meiner det er særskilt viktig at institutta – i samarbeid med forskarskulane – er sterkt involverte i oppfølginga av ph.d.-kandidatane. Elles meiner fakultetet at dr. philos.-ordninga bør reviderast.

Nærings-ph.d. og Offentleg sektor-ph.d. – skildring av situasjonen og eventuelle tiltak for å auka talet på kandidatar finansiert gjennom desse ordningane

Det psykologiske fakultet har berre avgrensa erfaringar med både nærings- og offentlig sektor-ph.d. Sidan 2010 har to nærings-ph.d.-kandidatar disputert ved fakultetet, og éin kandidat vart skriven ut utan disputas. For tida har fakultetet éin nærings-ph.d.-kandidat og éin offentlig sektor-ph.d.-kandidat i ph.d.-programmet. Fagmiljøa får jamt informasjon om ordningane, men andre meir direkte institusjonelle samarbeidsformer om ph.d.-utdanning er det vanlege, t.d. har fakultetet samarbeidsavtalar som også inkluderer ph.d.-utdanning med alle helseføretaka i Helse Vest. Mest halvta av ph.d.-kandidatane i ph.d.-programmet er eksternt finansierte, og fakultetet har såleis eit utstrekt eksternt samarbeid her. Vi samarbeider med helseføretak (inkludert kandidatar i dobbelkompetanseutdanning), Forsvaret, NORCE, høgskular o.a.

NFR-ordningane som gjeld nærings- og offentlig sektor-ph.d. vert truleg sett på som for omstendelege ordningar, der fagmiljøa kanskje kjenner dei får for lite att for arbeidet med å motivera ein ekstern part til å søkja og forplikta seg til å ha ein ph.d.-kandidat i verksemda.

Fakultetet understrekar at vi ser på dette som verdifulle samarbeidsordningar mot nettverk utanfor akademia, og at fakultetet vil oppmoda fagmiljøa til auka bruk av desse ordningane.

Rettleiaropplæring og karriererettleiing – skildring av situasjonen og planlagde tiltak

I tett samarbeid med forskarskulane arrangerer fakultetet kvart år eit eige rettleiarseminar retta mot alle interesserte. Ansvar for gjennomføringa går på omgang mellom forskarskulane, og er lagd til vårsemesteret. I tillegg arrangerer forskarskulane jamt også eigne seminar for rettleiarar knytt til sine fagmiljø. Forskarskolen WNGER II (med utspring i Institutt for pedagogikk – IPED) samlar rettleiarar frå mange institusjonar på Vestlandet til eit årleg rettleiarseminar (*The Annual Supervision Seminar*). I 2020 vert seminaret arrangert i samarbeid med Universitetet i Stavanger i september. IPED er også sentrale inn mot Program for universitetspedagogikk, som også har kurs i forskingsrettleiing – og instituttet er også tiltenkt ei rolle i UiB sin nye handlingsplan for ph.d.-utdanninga.

Når det gjeld karriererettleiing har fakultetet det administrative ansvaret for det nasjonale leiaprogrammet for yngre forskingsleiarar (YFL). Programmet har til no vore gjennomført for 4 kull, og eit 5 er under planlegging. Her får yngre forskarar høve til å vidareutvikla seg som forskingsleiarar og auka sine forskingsnettverk og sin kompetanse i konkurransen om forskingsmidlar. På fleire av samlingane er det fokus på rettleiing av ph.d.-kandidatar. Her er også ei mentorordning del av karriererettleiinga for yngre forskarar/rettleiarar.

Med omsyn til karriererettleiing for ph.d.-kandidatar har fakultetet førebels lite av dette i den organiserte ph.d.-utdanninga, men det er tema i medarbeidersamtalar og forskarsamtalar med den einskilde stipendiaten ved institutta, og det er også tema i ulike ph.d.-seminar ved institutta og i forskingsgruppa kandidaten er knytt til. I tillegg har både rettleiaropplæring og karriererettleiing vore tema på psykSTIP sine årlege seminar, der nokre av fakultetet sine forskarar og FIA har tematisert dette saman med stipendiatane. Fakultetet arrangerte i 2019 kurs i søknadsskriving for ph.d.-kandidatar. Dette fekk gode tilbakemeldingar, men var særskild ressurskrevjande å arrangera med éin forskingsrådgjevar på heile fakultetet. Kanskje kan dette evt. vera eit tilbod på sentralt nivå, sidan fleire fakultet kan ha glede av dette? Ein kan også tenkje seg at fleire fakultet kan bidra inn i eit slikt tilbod.

Internasjonalisering – skildring av situasjonen og planlagde tiltak for å auka internasjonale opphald for ph.d.-kandidatane

Internasjonalisering i forskarutdanninga skjer i stor grad i forskarskulane, og gjennom kandidatane si tilknytting til forskingsgruppene. Viktige tiltak for fakultetet er mellom anna å:

- Leggja til rette for at ph.d.-kandidatar skal kunna reisa på internasjonale konferansar, ph.d.-kurs og forskingsopphald utanlands
- Tilby opphald og kurs for kandidatar frå andre land i forskingsmiljø ved fakultetet
- Invitera gjesteforskarar/forelesarar som medverkar til i undervisning/rettleiing på ph.d.-programmet
- Nyta internasjonale nettverk hjå einsildforskarar ved fakultetet

Fakultetet har etablert ei finansieringsordning som skal styrka unge forskarar sin mobilitet og gje eit godt grunnlag for å kunna hevda seg på internasjonale forskingsarenaer. Ordninga er ei årleg utlysing av mobilitetsmiddel retta mot ph.d.-kandidatar og postdoktorar ved fakultetet. Midla skal gje insentiv til å reisa på lengre forskingsopphald i utlandet (minimum 1 månad), i tråd med UiB sine handlingsplanar for internasjonalisering og forskarutdanning. Tre kandidatar vart tildelt midlar i 2019. Ordninga er vidareført også i budsjettet for 2020, og tre slike stipend er no tildelt også dette året.

Dei fleste utreisande ph.d.-kandidatar ved fakultetet har i tillegg høve til kortare forskingsopphald (kurs, konferansar og institusjonsbesøk) – nokre får støtte gjennom europeiske nettverk forskarskulen er knytt til, andre reiser ut med midlar frå fagmiljøa.

Ein viktig del av internasjonaliseringa ved fakultetet skjer ved at det vert lagt til rette for internasjonale impulsar ved fakultetet, gjennom å invitera gjesteforskarar som førelesarar og rettleiarar. Fleire av våre fagmiljø har ein internasjonal profil og eit stort innslag av utanlandske ph.d.-kandidatar, som gjennom si heterogene kulturelle og faglege bakgrunn er stimulerande for fagmiljøa. Fleire av fagmiljøa utlyser konsekvent stipendiatstillingar internasjonalt for å få høg og relevant kompetanse. Som eit eksempel på internasjonalisering i regi av forskarskulane kan det nemnast at forskarskulen WNGER II har oppretta eit *International Scientific Advisory Board* i 2019. I tillegg har denne forskarskulen hatt rettleiarseminar med gjesteførelesarar frå University of Bristol, og forskarskulen har også bidrege aktivt i *Bergen Summer Research School* i 2019.

KMDs ph.d.-utdanningsmelding 2019

Denne ph.d.-utdanningsmeldingen er basert på Forskerutdanningsutvalgets (FUU) sakslistor og referater fra i alt syv møter i 2019, og KMDs handlingsplan for forskerutdanning. KMDs handlingsplan for forskerutdanning bygger på KMDs strategi 2018–2022 vedtatt i fakultetsstyret 12.04.2018¹ og UiBs sentrale handlingsplan for forskerutdanning 2016–2022.

På grunn av tekniske problemar i forbindelse med første gangs bruk av UiBs digitale rapportverktøy, kunne ikkje ph.d.-utdanningsmelding baseres på instituttene sine vurderingar utfra stipendiatar og veilederes fremdriftsrapportar. Instituttledere hadde begrenset eller ingen tilgang til rapportene og kunne ikkje vurdere situasjonen i sine respektive institutter.

• Oppfølging av fakultetets prioriteringar for ph.d.-utdanningen

KMDs handlingsplan for forskerutdanning har vært diskutert i FUU 27.05.2019, 26.08.2019 og 16.12.2019. I møte 16.12.2019 initierte FUU tiltak i form av et veileder- og stipendiatfora.

KMD har totalt 31 kandidatar som er fordelt på følgende måte:

- Kunstakademiet – Institutt for samtidskunst 10 kandidatar hvorav åtte er tatt opp i KMDs ph.d.-program. To kandidatar følger Stipendiatprogrammets retningslinjer.
- Griegakademiet – Institutt for musikk syv kandidatar hvorav seks er tatt opp i KMDs ph.d.-program. En kandidat følger Stipendiatprogrammets retningslinjer.
- Griegakademiet - Institutt for musikk har 10 vitenskapelige kandidatar som er tatt opp i HF's ph.d.-program. 4 er finansiert over instituttets budsjett og 7 er kandidatar med ekstern arbeidsgiver, henholdsvis Høgskolen på Vestlandet, Høgskolen i Volda og Norec as.
- Institutt for design har fire kandidatar som alle er tatt opp i KMDs ph.d.-program.

KMD har altså tre stipendiatar som ikkje søkte opptak på KMDs ph.d.-program. Disse følger Stipendiatprogrammets retningslinjer.

• Forholdet mellom fakultetets ph.d.-utdanning og forskningssatsingar

- Ved rekruttering av stipendiatar skal det vurderes om prosjektet kan forankres i fagmiljøet.
- Stipendiatar skal i størst mulig grad inkluderes i forskergrupper/ fagmiljø eller større forskningsprosjekt
- Forskerskolene sine virksomhet skal være synlige i fagmiljøene
- Felles møtepunkter for stipendiatar og øvrig fagmiljø organiseres planmessig
- Møtepunkter for et samlet stipendiatmiljø ved KMD organiseres planmessig

• Opptak, gjennomstrømming, disputasar, underkjenningar og frafall - beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

Ved KMD ble det i 2019 tatt opp 1 kandidat knyttet til programmet for kunstnerisk utviklingsarbeid og 1 kandidat knyttet til HF's Ph.d.-program.

KMD hadde én disputas i 2019 for stipendiat Fredrik Rysjedal ved Institutt for design.

Stipendiat Sabine Popp ved Kunstakademiet presenterte kunstneriske resultat i desember 2019. Kritisk refleksjon er forventet levert i mai/juni 2020.

Kunstakademiet – Institutt for samtidskunst hadde en midtveisevaluering. Griegakademiet – Institutt for musikk avholdt to midtveisevalueringer og Institutt for design hadde en midtveisevaluering i 2019. De fleste kandidatene har tilfredsstillende progresjon, og instituttene har en tett dialog med kandidater som er forsinket. Den største utfordringen er oppfølging av forsinkelser hos kandidater med ekstern arbeidsgiver. Dette vil KMD arbeide særskilt med i 2020.

- **Samarbeid med HF**

HF og KMD inngått et samarbeid om utdanningen av vitenskapelige ph.d.-kandidater knyttet til Griegakademiet – Institutt for musikk. Siden KMD ikke har noe eget vitenskapelig ph.d.-program, søker disse kandidatene opptak til og følger det vitenskapelige ph.d.-programmet ved HF. FIA, HF og KMD har i samarbeid utarbeidet et dokument om ansvars- og oppgavefordelingen, samt økonomiske og ressursmessige forhold mellom de to fakultetene. HF er gradsgivende fakultet og har det overordnede faglige og formelle ansvaret, mens den daglige faglige og administrative oppfølgingen av kandidatene skjer ved KMD. KMD har fast observatør i HFs Forsknings- og forskerutdanningsutvalg, og deltar med fast administrativ kontaktperson i administrativt nettverk for forskerutdanningen ved HF. Avtalen skal evalueres årlig, og kan forlenges for et år av gangen.

- **Nærings-ph.d. og Offentlig sektor-ph.d. – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å øke antallet kandidater finansiert gjennom disse ordningene**

Fakultetet har pr. nå ingen nærings-ph.d. eller offentlig sektor-ph.d., men ser på mulighetene for dette i tilknytning til konkrete prosjektplaner der samarbeid med næring og offentlig sektor står sentralt.

- **Veilederopplæring og karriereveiledning – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak**

KMD holdt et halvdagsseminar for veiledere i januar/februar 2019. 14 av 17 veiledere deltok.

KMD er prosjekt partner i prosjektet Advancing Supervision for Artistic Research Doctorates med finansiering fra Erasmus+ Call for Strategic Partnership Projects in Higher Education. Arbeidsgruppen fra KMD jobber med arbeidspakken: Ethics in Art, Ethics in Supervision, Ethics in Artistic Research.

- **Internasjonalisering – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak for å øke internasjonale opphold for ph.d.-kandidatene**

KMD utgjør samlet sett et internasjonalt forskningsmiljø, med en rekke nasjonaliteter representert blant stipendiater, veiledere og medveiledere.

KMD rekrutterer godt internasjonalt og ved fakultetet er det utstrakt bruk av svært godt kvalifiserte internasjonale bi-veiledere. Alle seminar og samlinger innenfor både GRS og den nasjonale forskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid har et internasjonalt tilsnitt og alle aktiviteter foregår på engelsk. Alle stipendiatprosjekter skal inneholde internasjonal aktivitet, samarbeid og samarbeidspartnere.

KMDs ph.d.-utdanningsmelding har ikke blitt behandlet ved fakultetet, og oversendes med forbehold om eventuelle merknader.